

ОБЕЗЩЕТЕНИЯТА ПРИ ОТГЛЕЖДАНЕ НА МАЛКИ ДЕЦА – ПРЕВЕНЦИЯ СРЕЩУ БЕДНОСТТА

Ивелина ДИМИТРОВА¹

¹ Катедра Финанси, Икономически университет – Варна. E-mail: i.dimitrova@ue-varna.bg

JEL H530

Резюме

Ключови думи:

детска бедност, социални обезщетения, отпуск по майчинство, отпуск по бащинство, родителски отпуск.

В статията се разглеждат различните видове отпуски и съпровождащите ги обезщетения, от които родителите могат да се възползват при отглеждане на своите деца. Целта е идентифициране на проблемните полета в социалната подкрепа на родителството, които могат да доведат до изпадане в бедност както на децата, така и на домакинството, за един кратък или по-дълъг период. Установява се необходимостта от актуализация на съществуващите документи на ЕС, уреждащи минималните права на родителите при отглеждане на малки деца. Наред с това се потвърждава потребността от политики, позволяващи съвместяването на отпуските за отглеждане на деца и трудова дейност.

© 2018 Икономически университет – Варна

Цитиране: ДИМИТРОВА, Ив. (2018) Обезщетенията при отглеждане на малки деца – превенция срещу бедността. *Известия. Списание на Икономически университет – Варна*. 62 (2), с. 152 - 169.

Въведение

В светлината на задълбочаващата се демографска криза мястото, което се отделя на децата в социалните политики на държавите от ЕС, има особено значение. От първостепенна важност са мерките, насочени към осигуряване на нормалното израстване на бъдещите поколения и предпазването им от рисковете на бедността. За да бъдат успешни мерките в тази насока, следва бедността да бъде разглеждана като разностранен проблем. Поради това ЕС прилага три различни индикатора. Ако личността отговаря на поне един от тях, тя се възприема за намираща се в риск от бедност или социално изключване. Индикаторите биват: тежка материална депривация; нисък интензитет на икономическа актив-

ност в домакинството; риск от бедност, разглеждайки дела на лицата, живеещи с доход под 60% от националния медианен еквивалентен разполагаем доход след извършване на социални трансфери. Към 2016 г. по данни на Евростат около 7,5 милиона деца на възраст под шест години се намират в риск от бедност или социално изключване на територията на ЕС.

Обект на изследване в тази статия са инструментите на социалната политика в подкрепа на майчинството и бащинството. Направен е опит да се изследват мерките за подкрепа на раждаемостта и осигуряване на необходимите доходи за нормалното отглеждане на деца. *Целта* е да се идентифицират проблемните полета при социалната подкрепа на родителството, които могат да доведат до изпадане в бедност за по-кратък или по-дълъг период. Като основна задача за постигането на така определената цел може да се изведе изследването на видовете отпуски, имащи отношение към отглеждането на дете, и свързаните с тях обезщетения. Допълнителна задача е изследването на законодателната база, уреждаща правата на родителите през първите години от живота на техните деца.

В този контекст статията се фокусира върху България в сравнение със страните от ЕС. Разглежданият период 2007 - 2016 г. или годините след присъединяването на страната ни към ЕС. Подложени са на анализ два от компонентите на индикатора риск от бедност и социално изключване – нисък интензитет на икономическа активност и риск от бедност при доходи под 60% от медианния еквивалентен разполагаем доход след социални трансфери.

1. Дискусия относно мерките в подкрепа на майчинството в икономическата литература

Обезщетенията за отпуск по майчинство са пример за правителствена намеса, засягаща жените в критичен етап от техния живот и имаща потенциала да генерира външни ефекти за тяхното здравно, социално и материално благосъстояние. От гледна точка на социалната сигурност, протекцията на майчинството включва защита срещу прекъсване или загуба на доходи през периода на отпуска по майчинство, както и улесняване достъпа до здравни грижи за тях и техните деца (ILO, 2010).

Отпусъкът по майчинство, подкрепен с парични обезщетения, заместващи изцяло или частично предходни доходи, има изключително значение за благосъстоянието на бременните жени, новите майки и семействата им. Наличието на обезщетения предпазва майките и техните деца от социална изолация и евентуална бедност. Липсата на сигурност по отношение на доходите през бремен-

ността и след раждането може да подтикне жените да се върнат на работа преждевременно и по този начин, да изложат на риск своето здраве и здравето на децата си.

Ruhm and Teague (1998) представят кратка история на законодателството за отпуска по майчинство в Европа. След Втората световна война повечето държави с високи доходи въвеждат цялостно законодателство, свързано с отпуска по майчинство, което разширява правата на жените. Първоначалната мотивация при тези програми е обоснована от опасенията за здравето на детето и майката. Нещо повече – те често се възприемат като ограничение за наемане на бременни жени, на които същевременно се гарантира подкрепа на доходите или защита на работното място. Но от края на 60-те години политиките за отпуск по майчинство се развиват от забрана към възможност за прекъсване на работата с цел грижи за новородени и деца.

Въздействието на мерките по подкрепа на майчинството са обект на широка дискусия дори и днес – от гледна точка на продължителността на отсъствието от работа, равнището на заплатата, запазването на работното място, перспективите за кариера и т.н. (Brugiavini et al., 2012; Dahl et al., 2013; Klerman and Leibowitz, 1999; Klerman and Leibowitz, 2000). Все още е спорен въпросът дали тези мерки съдействат за подобряване на общите доходи на жените. Някои изследвания (Avendano et al., 2014) доказват, че в Европа платените отпуски по майчинство с *междинна* продължителност могат да увеличат дългосрочната заетост. По-противоречиви са мненията относно политиките, налагащи право на дългосрочен отпуск. Някои проучвания дори отхвърлят възможността за положително въздействие върху доходите на жените, тъй като ползите от запазване на работното място се компенсират от обезценяване на човешкия капитал на майките, останали далеч от работното си място за дълъг период от време. Едно изследване на политическите реформи в Норвегия, водещи до удължаване на платения отпуск (Dahl et al., 2013), стига до заключение, че тези реформи увеличават времето, прекарано в дома, но имат малък или никакъв ефект върху доходите на домакинството и участието на жените на пазара на труда.

Липсата на консенсус относно крайните ефекти на социалните мерки по подкрепа на майчинството е предизвикателство за учените да продължават изследванията си в търсене на оптимални варианти, в зависимост от спецификите на отделните държави. Още повече, че защитата на майчинството се поставя като един от фундаментите на устойчивото развитие в Програмата за устойчиво развитие до 2030 г., приета от 193-те страни-членки на ООН през 2015 г. (UN, 2015).

2. Адекватност на мерките за закрила на майчинството и бащинството?

Социалното осигуряване (СО) е активна политика, която има за цел защита на индивида чрез заместване на предходния му доход посредством обезщетения, обвързани с предишен трудов и финансов принос към осигурителната система. Сред основанията за предоставяне на защита от системата на СО е настъпилата временна неработоспособност, вследствие на която личността е неспособна да извършва трудова дейност [Андреева, Йолова, 2018, с. 22-24, с. 31-32]. Резултатът е ограничаване на придобиваните доходи от икономическа дейност, т.е. неработоспособността има икономически характер. Значение за изследването има единствено временната неработоспособност, настъпила в резултат на майчинство.

Предлаганата защита на майката и новороденото дете, разглеждани като специфична рискова група, е предпоставка за нормалното им развитие, но в центъра на внимание стои не толкова жената, колкото новороденото дете.

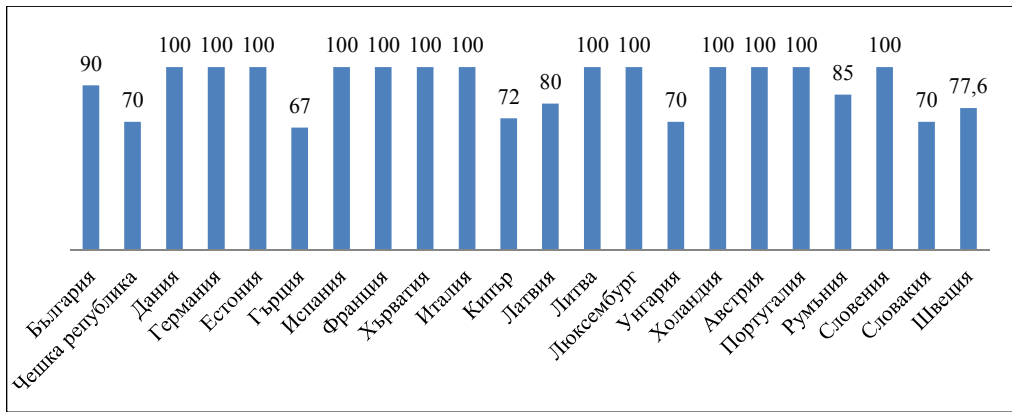
В България осигурените за майчинство лица във фонд „Общо заболяване и майчинство” имат право на парични обезщетения за:

- временна неработоспособност поради отстраняване от работа по предписание на здравните органи, гледане на болен или член на семейството под карантина, гледане на здраво дете, върнато от детско заведение, поради карантина в заведението;
- трудоустрояване поради бременност или кърмене, а от 1 януари 2017 г. и поради напреднал етап на инвитро лечение;
- бременност и раждане;
- отглеждане на малко дете;
- осиновяване на дете от 2- до 5-годишна възраст.

Получаваните обезщетения от системата на ДОО най-общо могат да бъдат разделени в две големи групи: в период на майчинство и в период, свързан с отглеждането на малко дете. Ударението се поставя върху тяхната продължителност и размер отнесени към предходен трудов доход. В допълнение, чл. 34 от Харта на основните права на Европейския съюз предвижда правото на обезщетение „в случаи на майчинство”.

Според Директива 92/85/ЕИО е задължително предоставянето на право на отпуск по майчинство. Препоръчително е той да бъде най-малко 14 седмици, като не може да бъде по-кратък от 2 седмици. От съществено значение е не само срокът, от който жената може да се възползва, но и финансовото обезпече-

ние за периода, в който не може да извършва трудова дейност и съответно да получава трудови доходи. У нас право на обезщетение имат лицата, които според чл. 48а от КСО имат 12 месеца осигурителен стаж за този риск. Паричното обезщетение е в размер на 90 на сто от брутното трудово възнаграждение или осигурителния доход (вж. фиг. 1), върху който са внесени или дължими осигурителни вноски. При самоосигуряващите се лица се разглеждат внесените осигурителни вноски за съответния риск за период от 24 календарни месеца, предхождащи месеца, през който настъпва временната неработоспособност поради бременност и раждане.

Фиг. 1. Платен отпуск по майчинство в процентно отношение спрямо предходно трудово възнаграждение[1]

От фигура 1 са изключени Белгия, Финландия, Обединеното кралство, Ирландия, Малта и Полша, тъй като те предлагат различно обезщетение в отделните етапи от майчинството. Обезщетението в тези страни варира от 100% от предходния трудов доход до минимално определена сума в еднакъв размер за всички осигурени. През последните 13 до 16 седмици в Обединеното кралство и Ирландия съответно не се изплаща обезщетение.

Едва тринадесет от държавите в ЕС осигуряват 100% от предходния доход на жената, като често се посочва и максимален размер, който обезщетението не следва да надвишава. В допълнение, може да се изгради хипотезата, че колкото по-дълъг е периодът на майчинство, толкова по-малка е вероятността обезщетението да бъде в пълен размер от предходните доходи. Такава е именно ситуацията в страните с най-дълъг отпуск по майчинство, сред които са България (над

58 седмици), Обединеното кралство (51), Ирландия (42) и Словакия (34). При все това България може да се приеме и като своеобразно изключение, което се има предвид дългият период на майчинство, съчетан с високо заместване на трудови доходи. Обратно, в дванадесет от тринадесетте страни, в които обезщетенията се равняват на 100% от предходните трудови доходи, отпускът по майчинство не надхвърля 20 седмици, а средната продължителност е малко над 16 седмици. Изключение е Хърватия, където жените имат право на отпуск до 30 седмици, от които 10 са задължителни.

Европейският парламент прави предложение за пълно заместване на предходния трудов доход на жените в периода на майчинство. Зад тази идея стои осъзнатата необходимост от подкрепа на доходите на семейството при неговото разрастване, с което се увеличават и текущите разходи. Този вид подкрепа е от особено значение за домакинствата от ниските доходни групи, в които допълнително възникналите разходи представляват силен финансов шок. Последният може да се приеме за толкова по-силен, като се има предвид практиката в България за осигуряване върху минималната работна заплата за страната или за съответния бранш. Впоследствие неосигуряването върху действително реализираните доходи води до по-ограничен размер в получаваното обезщетение, а това – до допълнително намаление в доходите на домакинството. Най-тежка е ситуацията в семействата, състоящи се от един родител и зависимите от него деца. По данни на Евростат през 2016 г. 34% от тези домакинства са в риск от бедност при 60% от медианния разполагаем еквивалентен доход след извършване на социални трансфери.

За да се намали ефектът от финансовия шок, съвместно с инструментите на СО се използват и тези на социалното подпомагане, а именно социалните помощи с паричен характер. Значение има и еднократната помощ, предоставяна при раждане на дете, която у нас, а и в повечето страни от ЕС има универсален характер, т.е. отпуска се без значение доходите на домакинството. Но като се има предвид именно нейната еднократност, а в определени държави и не особено високия ѝ размер, тази помощ не облекчава особено разходите на семейството.

Липсата на пълно заместване на предходния трудов доход, в съчетание с нарасналите разходи на домакинството, особено ако то се намира в ниските доходни децили, може да резултира в изпадане на семейството в бедност или до допълнително влошаване на ситуацията му. Бедността може да има транзитен или по-продължителен характер. Съответно колкото по-дълъг е периодът на нейното действие или колкото по-често се проявява в дадено домакинство, толкова по-затруднено ще бъде неговото възстановяване. А това неминуемо ще се

отрази върху нормалното израстване на децата. Последното твърдение се потвърждава, като се има предвид, че по данни на Евростат за 2016 г. нивата на бедност са най-високи именно сред групата на лицата под 18 години, надхвърляйки 21% или почти 20 милиона деца. Малко под 6 милиона са бедните деца на възраст под шест години, от които 114 хиляди живеят в България. Тези данни отразяват единствено риска от бедност, следователно, под внимание се вземат само доходите (в т.ч. и социални трансфери) на домакинството, в което децата живеят. За същия период бедността сред лицата между 18 и 64 години и лицата над 65 години в ЕС е съответно 17% и 14,6%. За да придобием допълнителна представа за ситуацията на децата, можем да разгледаме каква част от тях попада под условно избрания праг от 60%.

Таблица 1

Относителен дял на бедните при линия на бедност от 40% от медианния еквивалентен разполагаем доход за 2016 г. (по възрастови групи)

	Под 6 г.	6-11 г.	12-17 г.	Под 18 г.	18-64 г.	25-49 г.	Над 65 г.	Общо
ЕС	6,8	8,0	8,8	7,8	6,9	6,5	3,3	6,4
България	20,9	17,6	18,1	18,8	10,5	11,2	3,9	10,6

Източник: Евростат.

Въпреки притеснителния факт, че над 10% от населението в България живее с доходи под 40% от медианния доход, ситуацията допълнително се усложнява за групата на децата. Лицата на възраст под 6 години са изложени на най-голям риск, като малко под 21% или 74 хиляди деца в България са в риск от бедност.

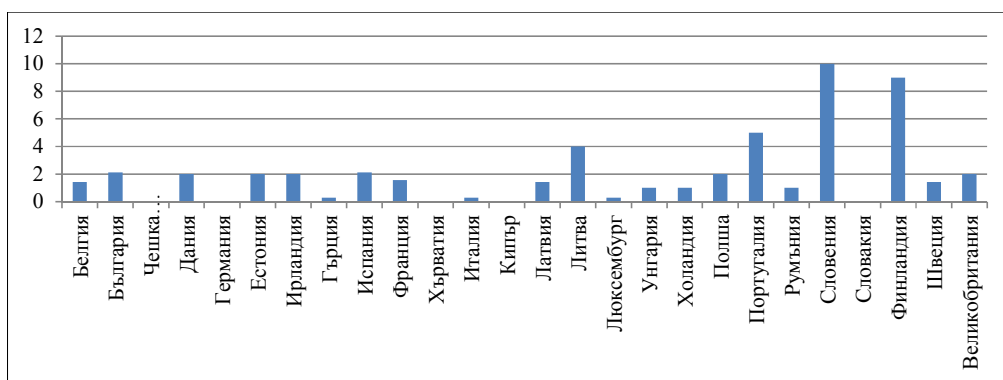
Следователно, желанието за предоставяне на по-високи обезщетения идва в отговор на стремежа за подкрепа на развитието на децата от най-ранна възраст, от една страна, с цел повишаване на човешкия капитал, а от друга – за насърчаване на равенството в обществото. Това има особено значение, като се има предвид, че неравенството се проявява още от начало и логично децата на бедни родители (най-вече майки) са по-предразположени да израстнат и те като бедни родители (Currie, 2009; Currie and Stabile, 2003).

У нас Кодексът за социално осигуряване и Кодексът на труда предвиждат правото и на бащата да използва платен отпуск при раждане или осиновяване на дете. За разлика от предвидените минимални периоди на майчинство и родител-

ски отпуск, за отпуска по бащинство не съществува европейски закон или стандарт. Следва да се отбележи, че Европейската комисия прави предложение за наличието на такъв с минимална продължителност от две седмици.

Продължителността на отпуска по бащинство варира значително в отделните страни, а такъв дори липсва в част от тях (вж. фиг. 2). У нас мъжете могат да се възползват от 15 дни или малко над две седмици.

Малта и Австрия са изключени от фигурата, тъй като предоставяният отпуск в държавите е различен за публичния и частния сектор. От 2017 г. в Австрия мъжете имат право на отпуск по бащинство до 4 седмици.

Фиг. 2. Отпуск по бащинство в седмици[2]

Финансовите обезщетения в по-голямата си част са същите, изплащани при отпуска по майчинство. Въз основа на данните, посочени в Приложение 1, можем да изчислим, че мъжете получават до 90,48% средно от трудовия си доход за периода на бащинство, към 90,06% за жените[3]. Получаваните обезщетения от мъжете достигат до 96,5%. От изчисленията е изключена Австрия, където до 2016 г. включително право на отпуск имат единствено мъже, заети в публичния сектор. Но изключването на държавата би означавало игнориране на ситуация, в която доходите на домакинството значително намаляват, макар и за един кратък период, ако мъжът избере да се възползва от правото си на пълен отпуск от 4 седмици.

В България мъжете могат да получат обезщетение от 90% от размера на трудовите си доходи, като размерът на обезщетението се определя в чл. 49, ал. 1 от КСО и е в еднакъв размер за двата пола. Като се има предвид едновременният ефект от намалелите доходи на домакинството в периода на майчинство и

нарасналите текущи разходи, липсата на пълно заместване и при обезщетенията за бащинство може да доведе до допълнително ограничение във финансовите постъпления на домакинството.

3. Организация на мерките във връзка с отпуската за отглеждане на малко дете

След навършване на една година на детето, майките в България могат да ползват отпуск за отглеждане на малко дете, който продължава до навършване на 2-годишна възраст. Този отпуск, както и неплатеният отпуск за отглеждане на дете до 8-годишна възраст, с продължителност 6 месеца, може да се приеме за родителски отпуск. Правото на родителски отпуск е индивидуално, следователно, от него също могат да се възползват и мъжете (Торгемова, 2002).

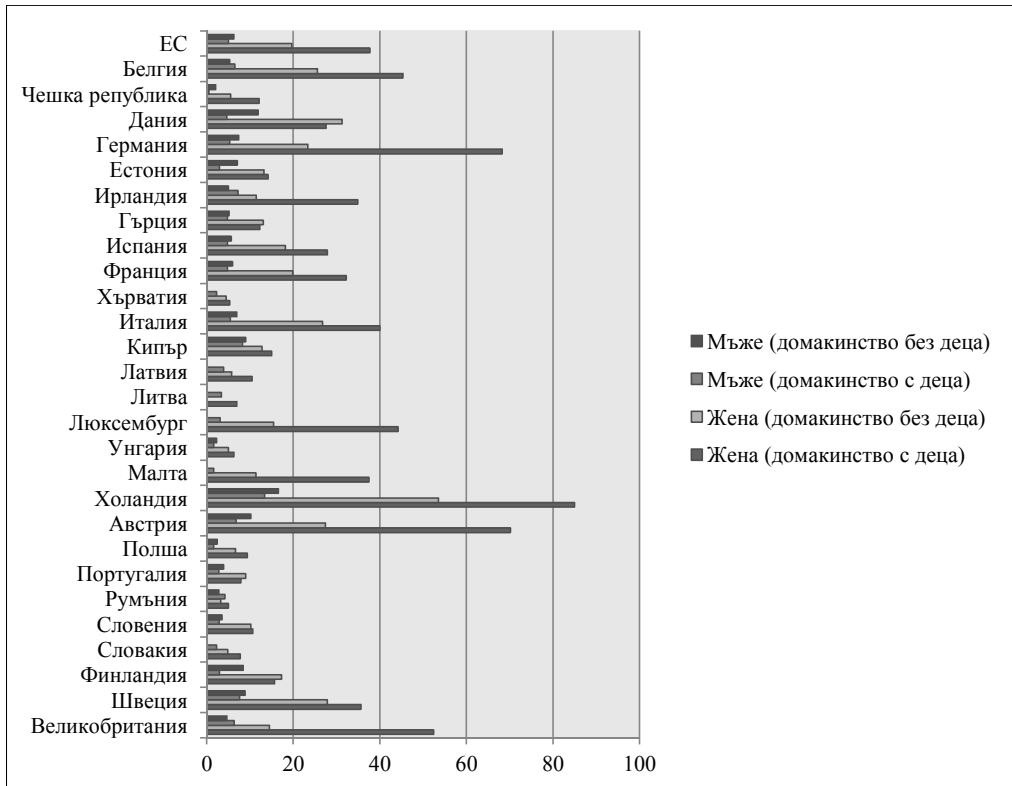
Основната идея зад този вид отпуск е неговата непрехвърляемост, която позволява, от една страна, активно включване на мъжа при отглеждане на детето, а от друга – жената да се реализира на трудовия пазар (Pronzato, 2009). В действителност принципът на непрехвърляемост има *ограничено* действие. Така в ревизираното Рамково споразумение за родителския отпуск се предвижда поне един от минимално определените месеци да не може да бъде прехвърлян на другия родител.

Според Директива 2010/18/ЕС минималният срок, на който родителите имат право, не следва да бъде по-кратък от четири месеца, без обаче да се посочва минимална защита на доходите, която следва да се предостави. Вследствие на това, обезщетения не се отпускат по време на отпуската в държави като Кипър, Ирландия, Малта и т.н. При тези обезщетения се наблюдава същата тенденция както при получаваните по време на отпуската по майчинство – колкото по-дълъг е периодът на отпуската, толкова по-ниско е обезщетението. Така в Литва, например, родителите могат да получават до 100% от предходни трудови възнаграждения до навършване на една година от детето. Но е възможен вариант, при който обезщетения се получават до навършване на две години от детето, като през първата година обезщетението е в размер на 70%, а през втората – 40%.

Важна възможност за увеличаване доходите на домакинството представлява заетостта на непълн работен ден, като „родителите трябва да са в състояние успешно да съчетават грижата за децата си с успешното професионално развитие” (Благойчева, 2011, с. 241). Този вариант е особено уместен и важен за държавите, които не предлагат пълна замяна на предходен трудов доход, както и за тези, при които липсва финансово обезщетение през някой от етапите, свързани

с отглеждането на малко дете. Този вид заетост би бил успешен при наличието на така изградени и финансово достъпни центрове за малки деца, които да позволяват съобразяване със специфичната заетост на родителите. В подкрепа на последното Uunk et al. (2005) и Stier & Lewin-Epstein (2001) посочват, че отработените часове от майката в голяма степен зависят от институциите за деца, детски ясли и градини. По данни на Евростат, над 50% от домакинства с доходи под 60% от медианния еквивалентен разполагаем доход в Ирландия, Испания, Кипър, Словакия и Румъния, са в невъзможност да поемат финансовите разходи, свързани с посещение на детско заведение през 2016 г. Тези нива нарастват, ако допълнително бъде приложено ограничение относно типа семейство. Над 70% от домакинствата, състоящи се от самотен родител и зависещите от него деца, не могат да посрещнат разходите по посещаване на детска ясла или градина в Словакия и Испания. В допълнение, през 2016 г. едва 32,9% от децата под 3 години посещават някаква форма на детско заведение. Логично посещаемостта е най-ниска в страните, в които като основен проблем се посочава финансовият.

Възможността за почасова заетост в голяма степен зависи и от съществуващата социална политика. В част от страните (сред които Германия, Люксембург, Франция и Холандия) се наблюдава гъвкавост на системата, позволяваща на родителя, ползващ родителски отпуск, завръщане към трудова дейност чрез редуциране на работните часове или дни в седмицата, без това да доведе до прекратяване на съответното обезщетение. Заетостта на непълнен работен ден е най-разпространена сред жените, живеещи в домакинство с поне едно дете (вж. фиг. 3). От посочената фигура е изключена България, тъй като липсват данни за всички разглеждани категории.

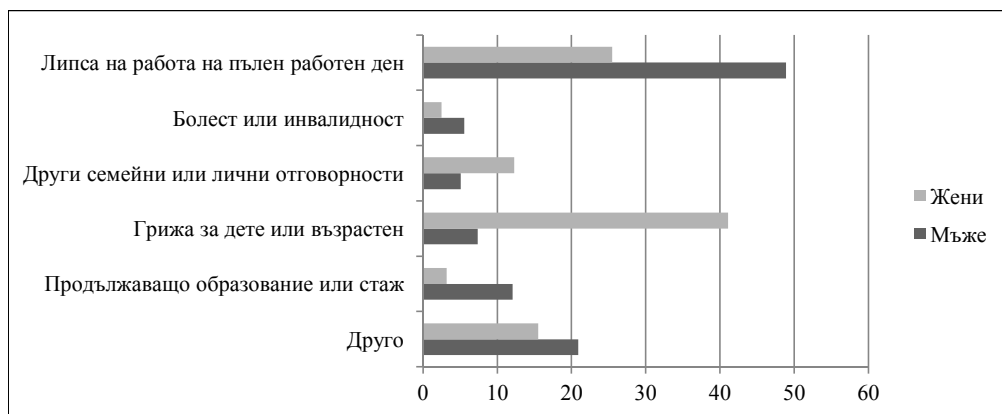
Източник: Евростат.

Фиг. 3. Почасова заетост сред жени и мъже на възраст между 20 и 49 години според вида на домакинството през 2016 г.

Според Booth и Van Ours (2010) традиционно жените, чиито деца са на възраст между 0 и 4 години, редуцират трудовата си заетост. От данните, посочени във фигура 3, се установява, че разликата между жените с деца и без деца, които са почасово заети, средно за Съюза през 2016 г. е 18%. Най-осезаемата разлика е в Германия (44,9%), Австрия (42,7%), Обединеното кралство (37,9%), Холандия (31,5%) и Люксембург (28,7%).

В потвърждение, че именно наличието на деца е причината за заетост на непълен работен ден, може да се използва съвкупността от най-често посочвани отговори при този избор (вж. фиг. 4). Основен отговор (48,9%), даван от мъжете, е липсата на подходяща работа на пълен работен ден. Очаквано жените на

територията на Съюза посочват, че зад избора им стои необходимостта от ползване на грижи за дете или друг недееспособен член на домакинството.

Източник: Евростат.

Фиг. 4. Причини за почасова заетост сред жени и мъже на възраст между 25 и 49 години в ЕС през 2016 г.

Независимо от плюсовете, свързани с улеснено завръщане на пазара на труда и запазване на работните навици, почасовата заетост допълнително затвърждава вече установените традиционни роли в домакинството. Въпреки това, следва да се има предвид, че почасовата заетост също има определена тежест при отчитане икономическия интензитет в домакинството. С повишаването на този индикатор се повишават и шансовете за подобряване на ситуацията, както на домакинството, така и на децата в него. За 2016 г. едва 6,6% от децата, живеещи в семейства с много висок интензитет на икономическа активност, се намират в риск от бедност при 60% от медианния разполагаем доход на ниво ЕС. За същия период 55% и 70,4% от децата, от семейства с нисък и много нисък икономически интензитет са в риск от бедност по данни на Евростат. България отчита значително по-високи нива, в сравнение със средните за ЕС, като 72,7% от всички деца, живеещи в семейства с нисък работен интензитет, са бедни, а при много нисък интензитет – 86,4%.

В допълнение, следва да се вземе предвид и възможността за различното заплащане на труда според пола и сферата на дейност. По данни на НСИ, общо за България различието в заплащането по пол е в рамките на 13,2% за 2016 г., т.е. брутното почасово възнаграждение на наетите жени е средно 13,2% по-ниско от това на мъжете. Следователно, по-дългият неплатен или платен само

до определен процент родителски отпуск, ползван от мъжа, би довел до по-високи загуби за домакинството, при наличието на такава разлика.

Макар, че през последните години част от държавите от ЕС удължават периода на бащинство, тенденцията е към увеличаване на дела на мъжете, ползващи родителски отпуск, вместо да го преотстъпват, както и към прилагане на по-гъвкаво работно време за родители с малки деца. Но ако родителският или отпускът по бащинство не е обвързан с обезщетение в размер на 100%, не би следвало да се очаква значително нарастване на прекараното време извън работата. При запазване на текущите условия, увеличение ще се наблюдава единствено, ако ползването на отпуск от мъжете стане задължително.

Заклучение

Може да се обобщи, че бедността има най-високо равнище във възрастовата група на децата, като сред най-заstraшените са тези под 6-годишна възраст, най-ранната възрастова група, за която има данни. Създаването на допълнителна отчетна група за лица до 3-годишна възраст, би позволило да се определят нивата на бедност сред най-малките, което би хвърлило допълнителна светлина върху ефективността на провежданите социални политики за подкрепа на домакинства с малки деца. Един от факторите, оказващ влияние върху детската бедност, е обезщетенията, които получават родителите по време на различните отпуски за отглеждане на малки деца. Колкото по-продължителен е отпускът, толкова по-ниско е обезщетението. Като се има предвид продължаващият демографски срив у нас, е препоръчително запазването на размерите на различните видове отпуски, но като бъдат съчетани с по-високи обезщетения. В допълнение, на ниво ЕС липсва изискване за предоставяне на обезщетение по време на родителския отпуск, в резултат на което такава липсва в част от страните. Определянето на минимална доходна защита при този отпуск следва да се разглежда като задача от първостепенна важност. Не на последно място е и ролята на бащата. Наложително е въвеждането на стандарти, определящи правата на мъжете при отглеждането на деца, като те следва да засягат, както възможните периоди за оставане у дома, така и финансовата защита, от която могат да се възползват те и техните семейства. Получаваните обезщетения от мъжете в България също следва да бъдат в пълен размер от трудовите доходи, като допълнителна мярка за подпомагане на домакинствата. В центъра на тези промени следва да стои детето и осигуряването на спокойното му израстване и развитие, без риск от бедност, като предоставяната социална защита е опит за поставяне на равенство между семейния и професионалния живот.

Бележки

1. Данните са акумулирани чрез изследване сайтовете за социална политика и/или съответните официални документи на отделните страни.
2. Данните са акумулирани чрез проучване на сайтовете за социална политика и/или съответните официални документи на отделните държави.
3. При изчисляване на данните са изключени държавите, които предлагат различни обезщетения за отделните етапи от отпуска по майчинство/бащинство.
4. Данните са акумулирани чрез проучване на сайтовете за социална политика и/или съответните официални документи на отделните страни.

Литература

1. АНДРЕЕВА, А., ЙОЛОВА, Г. (2018) Отпуск при временна неработоспособност – специфики, реализация и осигурително обезпечаване, Диалог: електронно списание, бр.1/2018, СА "Д. А. Ценов" – Свищов, с.22-24,с.31-32.

2. БЛАГОЙЧЕВА, Хр. (2011) Монетарната бедност в България (измерения и социална защита). Фабер.

3. ДИРЕКТИВА НА СЪВЕТА 92/85/ЕИО от 19 октомври 1992 година за въвеждане на мерки за насърчаване на подобрения в областта на безопасните и здравословни условия на труд на бременни работнички, на работнички-родилки или кърмачки.

4. КОДЕКС ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ. // ДВ № 110, 1999, посл. изм. ДВ, № 92, 2017.

5. КОДЕКС НА ТРУДА.// ДВ № 26, 1986, посл. изм. ДВ, № 86, 2017.

6. ХАРТА НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ 2012/С 326/02.

7. AVENDANO, M., BERKMAN, L., BRUGIAVINI, A. & PASINI, G. (2014). The long-run effect of maternity leave benefits on mental health: Evidence from European countries. Netspar Discussion Papers, DP 05/2014-015.

8. BOOTH, A.L., & VAN OURS, J.C. (2010). Part-time jobs: what women want? IZA Discussion Paper No. 4686. Available at: <https://ssrn.com/abstract=1545113>.

9. BRUGIAVINI, A., PASINI, G. & TREVISAN, E. (2012). The direct impact of maternity benefits on leave taking: Evidence from complete fertility histories. *Advances in Life Course Research*, 18, 46-67.

10. Council Directive 2010/18/EU of 8 March 2010 implementing the revised Framework Agreement on parental leave concluded by BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP and ETUC and repealing Directive 96/34/EC.
11. CURRIE, J. (2009). Healthy, Wealthy, and Wise? Socioeconomic Status, Poor Health in Childhood, and Human Capital Development. *Journal of Economic Literature*. 47(1):87–122
12. CURRIE J., STABILE M. (2003). Socioeconomic Status and Child Health: Why Is the Relationship Stronger for Older Children? *American Economic Review*. 93(5):1813–1823.
13. DAHL, G. B., LOKEN, K. V., MOGSTAD, M. & SALVANES, K. V. (2013). What Is the Case for Paid Maternity Leave? National Bureau of Economic Research, Inc, NBER Working Papers: 19595.
14. HOFFERTH, S.L. (1996). Effects of public and private policies on working after childbirth. *Work and Occupations*. 23(4):378-404.
15. ILO. (2010). Extending social security to all: A guide through challenges and options (Geneva). Available at: http://www.ilo.org/global/publications/ilo-bookstore/orderonline/books/WCMS_146616/lang--en/index.htm.
16. KLERMAN, J. A. & LEIBOWITZ, A. (1999). Job continuity among new mothers. *Demography*, vol. 36, no. 2, pp. 145-155.
17. KLERMAN, J.A. & LEIBOWITZ, A (2000). Labor Supply Effects of State Maternity Leave Legislation. IN BLAU FD & RG, E. (Eds.) *Gender and Family Issues in the Workplace*. New York, Russell Sage.
18. PRONZATO, C.D. (2009). Return to work after childbirth: does parental leave matter in Europe? *Review of Economics of the Household*. 7(4):341-360.
19. RUHM, C. & TEAGUE, J. (1998) Parental Leave Policies in Europe and North America. In: FERBER, M. A. (Ed.) *Women in the labour market. Volume 2*. Elgar Reference Collection. International Library of Critical Writings in Economics, vol. 90.
20. STIER, H., & LEWIN-EPSTEIN N. (2001). Welfare Regimes, Family-Supportive Policies, and Women's Employment Along the Life-Course. *American Journal of Sociology*, vol. 106, no. 6, pp. 1731-1760.
21. TORREMOCHA, I.M. 2002. Lone-parenthood and social policies for lone -parent families in Europe. In: F.X. Kaufmann and H.J. Schulze (eds) *Family life and family policy in Europe*, pp. 175–216. Oxford: Oxford University Press.
22. UN (2015). Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development, A/RES/70/1. Available at: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

23. UUNK W., KALMJIN M., & MUFFELS R. 2005. The Impact of Young Children on Women's Labour Supply. A Reassessment of Institutional Effects in Europe. *Acta Sociologica (Sage Publications, Ltd.)*, vol. 48, no. 1, pp. 41-62.

24. EUROSTAT. http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/lfsa_epgar. [Accessed: 14/04/2018].

25. EUROSTAT. http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/ilc_li03. [Accessed: 14/04/2018].

26. EUROSTAT. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tespm040>. [Accessed: 14/04/2018].

27. EUROSTAT. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tessi120>. [Accessed: 14/04/2018].

28. EUROSTAT. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tessi123>. [Accessed: 14/04/2018].

29. NSI. <http://www.nsi.bg/bg/node/3976>. [Accessed: 14/04/2018].

Приложение 1

Отпуск по майчинство и отпуск по бащинство⁴

Държави	Отпуск по майчинство		Отпуск по бащинство	
	отпуск в брой седмици	Обезщетение в %	отпуск в брой дни/седмици	Обезщетение в %
Белгия	15	варира	10 дни	3 дни 100%, а остатък - 82%
България	58,6 (410 дни)	90	15 календарни дни	90
Чешка република	28	70	-	-
Дания	18	100	2 седмици	100
Германия	14	100	-	-
Естония	20	100	10 работни дни	100
Ирландия	42	варира; последните 16 седм. са неплатен отпуск	2	Варира
Гърция	17 (Специален отпуск по майчинство до 6 месеца)	66,67 (минимална работна заплата)	2 дни	100
Испания	16	100	13 календарни дни + 2 дни при раждане на дете	100

Франция	16	100	11 календарни дни	100
Хърватия	30	100	-	-
Италия	20	100	2 дни	100
Кипър	18	72	-	-
Латвия	16	80	10 календарни дни	80
Литва	18	100	4 седмици	100
Люксембург	16	100	2 дни	100
Унгария	24	70	5 дни	100
Малта	18	100% за първите 14 седмици, за останалите 4 – варира	1 ден – частен сектор; 5 дни – публичен сектор	100
Холандия	16	100	5 дни	2 дни – 100 %, 3 дни – 0%
Австрия	16	100	4 седмици в публичния сектор	0
Полша	20	от 80 до 100%	2 седмици	100
Португалия	10	100	25 работни дни	100
Румъния	18	85	5 дни (+ 5 дни при преминал курс за новородени)	варира
Словения	15	100	10 седмици	варира
Словакия	34	70	-	-
Финландия	17	90% за първите 56 дни, 70% за остатъка или минимална сума	9 седмици	варира
Швеция	14	77,6	10 дни	77,6
Обединено кралство	52	варира, но винаги се избира по-ниската сума; последните 13 седмици са неплатен отпуск	2 седмици	90% или минимална сума (по-ниското от двете)

BENEFITS FOR RAISING YOUNG CHILDREN – PREVENTION OF POVERTY

Ivelina Dimitrova Dimitrova

Abstract

The article presents the different types of leave and the accompanying social benefits from which parents can benefit while raising their children. The purpose of the study is to identify problematic fields in the social support of parenting that can lead to both children and households falling into poverty for a shorter or longer period of time. One of the main findings is the overriding need for an update in the existing EU documents governing the minimum rights of parents in the care of young children. The article also reaffirms the need for policies to reconcile child-care leave and work activity.

Key words: *child poverty, social benefits, maternity leave, paternity leave, parental leave.*